

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի
ասպիրանտների և հայցորդների
նստաշրջանի
նյութերի ժողովածու

1(1) 2018

Երևան - 2018

Հրատարկության է երաշխավորել Երևանի պետական
համալսարանի գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Խմբագրակազմ՝

*իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբրուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիրբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Գ. Բ. Դանիելյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Ս. Հայկյանց
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Ս. Գ. Մեղրյան*

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝
ՀՀ, 0025, Երևան,
Ալեք Մանուկյան 1,
ԵՊՀ իրավագիտության
ֆակուլտետ:
Հեռ.՝ 060-71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.yasu.am
publishing.yasu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@yasu.am

Տպագրական 24.25 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2018
Հանձնված է տպագրության՝
20.04.2018

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Varser Karapetyan

CURRENT TENDENCIES OF ECONOMIC, SOCIAL
AND CULTURAL RIGHTS 6

Կարեն Ամիրյան

ՕՐԵՆՍԴԻՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ 16

Հարությունյան Հայկ

ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՁԵՎԻ ԷՎՈԼՅՈՒՑԻԱՆ ՀՀ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈՒՈՒՄՆԵՐԻ ԼՈՒՅՄԻ ՆԵՐՔՈ . 28

Ռոզա Աբաջյան

ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՁԵՎԵՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ
ՆՈՐ ԴԱՐԱՇՐՁԱՆՈՒՄ ԵՎ ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՄԻՏՔԸ 42

Կարեն Հակոբյան

ԼՍՎԱԾ ԼԻՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՊԱՏՇԱՃ
ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԲԱՂԱԴՐԱՏԱՐԸ 54

Սոսն Բարսեղյան

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԻՐԱՑՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԲԱՐԵՓՈՒՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 71

Արմինե Դանիելյան

ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ
ԵԶՐՈՒԹԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 84

Լիլիթ Մելիքսեթյան

ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ
ԱՄՐԱԳՐՈՒՄՆ ՈՒ ԿԱՅԱՅՈՒՄԸ 1991-1995 ԹԹ..... 96

Տարևիկ Նահապետյան

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԻ
ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ
ՈՒ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 112

Գևորգ Պողոսյան

ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՍՏԱՅՎՈՂ ԳՈՒՄԱՐԻ
ԲԱՇԽՄԱՆ ԱՐԳԵԼՔԻ ՈՐՈՇ ԱՍՊԵԿՏՆԵՐ 130

Մովսես Խաչատրյան

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ՄԵՐԺՈՒՄԸ ՕՐԵՆՔՈՎ
ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ՀԻՄՔԵՐՈՎ..... 147

Արամ Ղափամանյան

ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԼԻԶԻՆԳԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ 162

Շուշանիկ Ղուկասյան

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ
ՊԱՏՃԱՌՎԱԾ ՎՆԱՍԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ԿՐՈՂ ԱՆՁԻՆՔ 177

Անի Մուրաֆյան

ԿԵՂԾ ԵՎ ՇԻՆԾՈՒ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐԻ ԱՆՎԱՎԵՐՈՒԹՅԱՆ
ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՊԱՀԱՆՋ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ
ԿՈՂՄԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՄԱՆ
ՀԻՄՆԱՀԱՐՅԸ..... 193

Ռուբինա Պետրոսյան

ԱՌԱՆՑ ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԽՆԱՄՔԻ ՄՆԱՅԱԾ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ
ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՈՉ ԳՈՒՅՔԱՅԻՆ ԵՎ ԳՈՒՅՔԱՅԻՆ
ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ 208

Տաթևիկ Գևորգյան

ՊԱՏԻԺ ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ ՄԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒ-
ԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ 233

Նունե Հայրապետյան

ՊՐՈԲԱՑԻՈՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԵՎ
ԿԱՅԱՑՄԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՓՈՐՁԸ ԵՎ ՀՀ-ՈՒՄ. ԴՐԱ
ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ 247

Լիանա Եղիզարյան

ՊԱՏԻԺԸ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆՈՐԵՆ ՉԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
ՀԱՄԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՏԵՂԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ
ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ 261

Սրբուհի Գայան

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՔՐԵԱԿԱՆ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՆԵՐԴՐՄԱՆ
ՆՊԱՏԱԿԱՀԱՐՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ-ՈՒՄ 275

Լիլիթ Պետրոսյան

ԳՈՐԾԻ ՓԱՏՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՆ Ի ՊԱՇՏՈՆԵ
ՊԱՐԶԵԼՈՒ ("EX OFFICIO") ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ..... 287

Անի Միքայելյան

ՄԻՍՅԱՆՑ ՀԵՏ ԿԱՊԿԱԾ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՈՐՊԵՍ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ
ՏԵՍԱԿ 299

Անի Դանիելյան

ՄԻՆԶԴԱՏԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՆԱԽՆԱԿԱՆ
ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՈՐՊԵՍ
ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԵՐԱՇԽԻՔ 321

Առնոլդ Վարդանյան

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ
ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻՆ ԱՆՄԵՂՍՈՒՆԱԿ ԱՆՁԱՆՑ
ՍԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱ-
ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 336

Էմմա Ավագյան

ԽՈՇՏԱՆԳՄԱՆ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ..... 352

Նազելի Թովմասյան

ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՈՒՄ 368

Ռոմելա Մանուկյան

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՌԱԶՄԱԿԱՆ
ԲԱԶԱՆԵՐԻ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆԻՇԽԱՆՈՒ-
ԹՅԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ..... 380

ՊԱՏԻԺ ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ ՄԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ
ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ

Պատիժ նշանակելով՝ դատարանն իրականացնում է իր կարևորագույն, միևնույն ժամանակ, ամենաբարդ գործառնություններից մեկը: Քանի որ պատիժը «արտացոլում է հանցագործության պարսավելիության աստիճանը»², ապա առաջանում է մեղավորի նկատմամբ արդար պատիժ նշանակելու խնդիրը:

Հարկ է նշել, որ հանցանքի կատարումը ենթադրում է մեղավորի ոչ միայն քրեական պատասխանատվություն, այլ նաև նրա բարոյական դատապարտում: Այս հանգամանքն անչափ կարևոր է քրեական պատասխանատվության էության, բովանդակության և ծավալի հարցերը որոշելու համար: Ընդհանուր առմամբ, քրեական պատասխանատվությունը կարելի է բնորոշել, որպես անբարենպաստ հետևանքներ, որոնք առաջ են գալիս հանցագործության մեջ մեղավոր անձի համար:

Պատիժը պետական հարկադրանքի միջոց է: Այն կիրառվում է հանցագործության մեջ մեղավոր ճանաչված անձի նկատմամբ և արտահայտվում է քրեական օրենսգրքով հանցավորի իրավունքների և ազատությունների լրիվ կամ մասնակի սահմանափակումներով³: Հանցանք կատարած անձի նկատմամբ կիրառվող պատիժը և քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցները պետք է լինեն արդարացի՝ համապատասխանեն հանցանքի ծանրությանը, դա կատարելու հանգամանքներին, հանցավորի անձնավորությանը, անհրաժեշտ և բավարար լինեն նրան ուղղելու և նոր հանցագործությունները կանխելու համար:

Դատարանը պատիժ նշանակելիս պետք է հաշվի առնի հետևյալ սկզբունքային դրույթները՝

¹ Արցախի պետական համալսարանի իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ, գիտ. դեկավար՝ ի.գ.դ., պրոֆեսոր Ա. Ն. Գաբուզյան:

² **А. С. Горелик**, Назначение наказания по совокупности. Красноярск, 1975, էջ 10:

³ St' u Комментарий к УК РФ. /Под. ред. А. В. Наумова/, Москва. Юристь, 1996, էջ 138:

1. Հանցագործության համար մեղավոր ճանաչված անձի նկատմամբ նշանակվում է արդարացի պատիժ, որը որոշվում է քրեական օրենսգրքի Հատուկ մասի համապատասխան հոդվածի սահմաններում՝ հաշվի առնելով քրեական օրենսգրքի Ընդհանուր մասի դրույթները:

2. Պատժի տեսակը և չափը որոշվում են հանցագործության՝ հանրության համար վտանգավորության աստիճանով և բնույթով, հանցավորի անձը բնութագրող տվյալներով, այդ թվում՝ պատասխանատվությունը և պատիժը մեղմացնող կամ ծանրացնող հանգամանքներով:

3. Հանցագործության համար նախատեսված պատիժներից առավել խիստը նշանակվում է, եթե նվազ խիստ տեսակը չի կարող ապահովել պատժի նպատակները:

«Պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքները, - գրում է Վ. Պ. Մավկովը,- գործող քրեական օրենսդրության մեջ այն հիմնադրույթներն են, որոնցով պարտավոր է առաջնորդվել դատարանը յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում պատիժ նշանակելիս»¹: Մ. Ի. Բաժանովը պատիժ նշանակելու սկզբունքները սահմանում է որպես «քրեական օրենքով սահմանված չափանիշներ, որոնցով պետք է առաջնորդվի դատարանը յուրաքանչյուր կոնկրետ գործով պատիժ նշանակելիս»²:

Այս նույն չափանիշներով պետք է առաջնորդվի դատարանը նաև հանցագործությունների համակցությամբ պատիժ նշանակելիս:

Ինչպես գիտենք հանցագործությունների համակցության դեպքում յուրաքանչյուր հանցանքի համար առանձին պատիժ է նշանակվում: Ընդ որում, «դատարանի կողմից սահմանվող քրեական պատիժը,- ինչպես արդարացիորեն նշում է Բ. Յա. Գավրիլովը,- ուղղակիորեն կախված է դատավորի հայեցողությունից ու սահմանվում է օրենքի տառի ու ոգու՝ նրա իմացությամբ, նրա իրավագիտակցության մակարդակով, հասարակության մեջ իր դերի գիտակցմամբ, ինչպես նաև սեփական կենսավորձով»³:

¹ **Горелик А. С.**, Уголовно-правовые проблемы наказания по совокупности преступлений и приговоров: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Томск, 1991, էջ 4:

² **Горелик А. С.**, նույն տեղը, էջ 14-15:

³ **Кудрявцев В. Н.**, Теоретические основы квалификации преступлений. М., 1999, էջ 214-215:

Երբ խոսքը հանցագործությունների համակցության համար պատիժ նշանակելու մասին է, ապա պատիժ նշանակելու սկզբունքներ ասելով սովորաբար հասկանում ենք վերջնական պատիժ նշանակելու մասին օրենքում սահմանված կանոնները, որոնք կայանում են առավել ծանր պատիժն ավելի թեթևով կլանելու կամ պատիժները մասնակի ն/կամ լրիվ գումարելու մեջ: Ա. Ս. Գորելիկը կարծում է, որ այնքանեղ ճիշտ չէ դրանք սկզբունքներ անվանելը: «Չառարկելով «կլանման սկզբունք» և «գումարման սկզբունք» հասկացություններին,- գրում է նա,- նշենք, որ ըստ էության խոսքը ոչ թե սկզբունքների, այլ վերջնական պատժի չափը սահմանելու մասին է»¹: Ինչ վերաբերում է այն սկզբունքներին, որոնք իրագործում են հանրագումարային պատիժ նշանակելու վերաբերյալ խնդիրներ լուծելիս, ապա հարկ է նշել, որ դրանք իրենց հատկանիշներով տարբեր են՝ համեմատած մեկ հանցագործության համար նշանակվող պատժի: Որպես այդպիսիք Ա. Ս. Գորելիկը նշում է անհատականացման, անխուսափելիության, հումանիզմի ու մարդասիրության սկզբունքները²:

Անհատականացման սկզբունքը, նրա կարծիքով, կայանում է նրանում, որ «մի շարք քրեախրավական խնդիրներ լուծելիս հաշվի են առնվում հանցագործի անհատական առանձնահատկությունները: Պատժի անհատականացումը նշանակում է, որ դրա տեսակն ու չափը պետք է համապատասխանեն հանցագործության վտանգավորության բնույթին ու աստիճանին, մեղավորի անձին և այն հանգամանքներին, որոնք մեղմացնում կամ ծանրացնում են պատասխանատվությունը»³:

Անխուսափելիության սկզբունքը նշված հեղինակի կողմից ընկալվում է այն իմաստով, որ պատիժը պարտադիր կերպով պետք է նշանակվի այն դեպքերում, երբ օրենքով նախատեսված է: Վերջնական պատիժ նշանակելու դեպքում, անխուսափելիության սկզբունքն ազդում է պատիժների միավորման մեթոդի վրա⁴:

Մարդասիրության սկզբունքը, ինչպես նշում է Ա. Ս. Գորելիկը, նշանակում է մարդու՝ որպես անհատականության արժեքի ընդու-

¹ **Горелик А. С.**, նշվ. աշխ., էջ 16:

² Տե՛ս նույն տեղը, էջ 17:

³ Նույն տեղը, էջ 18:

⁴ Նույն տեղը, էջ 18-19:

նումը: Մարդասիրության կոնկրետ արտահայտությունը հանցագործությունների համակցությամբ դատապարտելու պարագայում պատժի ձևավորման առավելագույն սահմանների հաստատումն է¹:

Եվ վերջապես, բացահայտելով արդարության սկզբունքի բովանդակությունը, նա գրում է, որ այս սկզբունքն իրենից ներկայացնում է բարոյաիրավական գիտակցության կատեգորիա, որն ընդգրկում է վարքագծի և դրա հետևանքների, արարքի և հատուցման, ոճիրի և պատժի միջև համապատասխանության սկզբունքը:

Ա. Ս. Գորելիկի ներկայացրած մտքերը առարկություն են առաջացնում: Նախ և առաջ հարկավոր է նշել, որ առանձին սկզբունքներ, ըստ էության կրկնում են միմյանց: Մա վերաբերում է, մասնավորապես, անհատականացման ու արդարության սկզբունքներին:

Պատժի անհատականացման սկզբունքը, լայն իմաստով, նշանակում է պատժի բնույթի համապատասխանությունը ինչպես արարքի հանրային վտանգավորության բնույթին ու աստիճանին, այնպես էլ, մեղավորի անձին:

Դժվար է համաձայնել հանցագործությունների համակցությամբ պատժի նշանակման սկզբունքների թվին պատժի անխուսափելիության սկզբունքը դասելու գաղափարի հետ: Այն, ըստ էության, քրեական իրավունքի ընդհանուր դրույթ է, ինչը կայանում է նրանում, որ ցանկացած հանցագործություն պետք է պատժվի:

Յ. Մ. Բրայնինը պատժի նշանակման սկզբունքներին է դասում օրինականության, մարդասիրության, ժողովրդավարության, պատժի անհատականացման սկզբունքները²: Ն. Ա. Բելյանը որպես այդպիսիք դիտում է օրինականությունը, մարդասիրությունը և պատժի անհատականացումը: Բայց, ինչպես հայտնի է, այս սկզբունքները քրեական իրավունքի ընդհանուր սկզբունքներ են:

Անձի կողմից մի քանի հանցանքներ կատարելը վկայում է նրա ավելի բարձր հանրային վտանգավորության և նրա նկատմամբ՝ մեկ հանցագործություն կատարածի համեմատ, ավելի խիստ պատիժ նշանակելու անհրաժեշտության մասին:

¹ Տե՛ս **Бажанов М. И.**, Назначение наказания по советскому уголовному праву. М., 1986, էջ 53:

² Տե՛ս **Брайнин Я. М.**, Принципы применения наказания в советском уголовном праве // Научные записки Киевского университета. 1953, Вып. 1, էջ 51:

ԼՂՀ քրեական օրենսգրքի 64 «Պատիժ նշանակելը հանցանքների համակցությամբ» վերտառությամբ հողվածի համաձայն՝ հանցանքների համակցությամբ յուրաքանչյուր հանցագործության համար առանձին պատիժ (հիմնական և լրացուցիչ) նշանակելով՝ դատարանը վերջնական պատիժը որոշում է նշանակված պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու միջոցով:

«Եթե հանցանքների համակցությունն ընդգրկում է ոչ մեծ ծանրության հանցանքներ, ապա վերջնական պատիժը նշանակվում է նվազ խիստ պատիժն ավելի խիստ պատժով կլանելու կամ պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու միջոցով: Ընդ որում գումարելիս, վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել կատարված հանցանքներից առավել ծանրի համար նախատեսված առավելագույն պատիժը»:

Ինչպես երևում է հողվածի նշված մասի բովանդակությունից՝ հանցագործությունների համակցության դեպքում պատիժը նշանակվում է յուրաքանչյուր հանցագործության համար առանձին, ինչը ունի կարևոր նշանակություն: Այդ դրույթը հնարավորություն է տալիս գործի ելքը ճիշտ լուծել վերաքննիչ կամ վճռաբեկ աստաններում՝ կատարված հանցագործություններից որևէ մեկով դատավճիռը փոփոխելիս: Հանցանքների համակցությամբ յուրաքանչյուր հանցագործության համար առանձին պատիժ նշանակելիս դատարանը ղեկավարվում է պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքներով, հաշվի է առնում հանցագործության՝ հանրության համար վտանգավորության աստիճանը և բնույթը, հանցավոր անձին բնութագրող տվյալները, այդ թվում՝ պատասխանատվությունը և պատիժը ծանրացնող կամ մեղմացնող հանգամանքները:

Մրա հետ կապված անհրաժեշտություն է առաջանում քննարկելու «հանրային վտանգավորություն» հասկացության բնույթի վերաբերյալ քրեաիրավական գրականության մեջ ներկայացված տարբեր տեսակետները: Յուպես՝ Յու. Ա. Դեմիդովը կարծում է, որ հանրային վտանգավորությունը, լինելով օբյեկտիվ կատեգորիա, կախված չէ օրենսդրի ու դատարանի կամքից, որոնք հանրության համար վտանգավորությունը բնութագրում են կոնկրետ հանցագործության տեսանկյունից¹:

¹ Տե՛ս Դեմիդով **А. Ю.**, Социальная ценность и оценка в уголовном праве. М., 1975, էջ 66:

Ա. Ա. Պիոնտկովսկին, հակառակը, ենթադրում է, որ հանրության համար վտանգավորությունը սահմանվում է նախ և առաջ, հենց օրենսդրի կողմից, սոցիալական հասարակական հարաբերությունների համակարգի համար այդ արարքի վտանգավորության աստիճանին համապատասխան, ինչն իր արտահայտությունն է գտնում քրեական իրավունքի պատժամիջոցների բնույթում¹:

Վերջին տեսակետն ավելի գերադասելի է: Վ. Ն. Կուդրյավցևն արդարացիորեն նշում է, որ այս կամ այն արարքը հանցավոր համարելու հիմքում ընկած են դրա սոցիալական հատկանիշները: Այդպիսիք հանդիսանում են այն հատկանիշներն, ինչպիսիք են տարածվածությունը, կրկնելիությունը, տիպիկությունը, որոնք ընկած են տվյալ արարքը հասարակության համար վտանգավոր, և հետևաբար, անօրինական ճանաչելու հիմքում²:

Հանրային վտանգավորության բնույթն ու աստիճանը սերտ կապված են միմյանց հետ, թեև դրանք հարաբերականորեն ինքնուրույն են: Հանրային վտանգավորության աստիճանի վրա ազդում են այնպիսի հանգամանքներ, ինչպիսիք են հանցագործության միջոցը, եղանակը, պատճառված վնասի չափը կամ էլ վրա հասած հետևանքների ծանրությունը, հանցավոր մտադրության իրագործման աստիճանը, հանցագործության կատարման մեջ մասնակցած անձի դերը:

Հանցագործությունների համակցության հանրային վտանգավորության աստիճանի ու բնույթի գնահատման դեպքում մի քանի հարց է առաջանում: Դրանցից մեկն այն է, թե անհրաժեշտ է արդյոք հանրային վտանգավորության տեսանկյունից գնահատել հանցագործություններից յուրաքանչյուրն առանձին, թե դրանք պետք է դիտարկվեն միասնության մեջ՝ հանրային վտանգավորությունը գնահատելով այն բոլոր հանցագործությունների հաշվառմամբ, որոնք համակցություն են կազմում: Մեր կարծիքով տվյալ հարցի ճիշտ պատասխանը տալիս է Ա. Մ. Յակովլևը: «Իր հիմնական նպատակին՝ անձի և նրա գործողությունների հանրային վտանգավորության հաշվառմանը, պատժի համակարգը կարող է հասնել միայն այն ժա-

¹ Տե՛ս Կурс советского уголовного права. М., 1970, Т. 2, էջ 131:

² Տե՛ս Կудрявцев В. Н., Общая теория квалификации преступлений. М., 1999, էջ 240:

մանակ, երբ յուրաքանչյուր առանձին հանցագործություն կդիտարկվի որպես ամբողջի բաղկացուցիչ մաս»¹:

Համակցության դիտարկումը որպես ամբողջություն, որը բաղկացած է առանձին ինքնուրույն հանցագործություններից, թույլ է տալիս տալ ճշգրիտ իրավական բնութագիր դրանցից յուրաքանչյուրին, որակել դրանցից յուրաքանչյուրը, պատիժը նշանակել դրանց ծանրությանը համապատասխան: Բացի այդ, այս մոտեցումը ցույց է տալիս, որ անձի հանրային վտանգավորությունն արտացոլում է ամբողջը և ոչ թե դրա բաղկացուցիչ մասերը:

Հանրային վտանգավորության աստիճանի ու բնույթի պաշտոնական ցուցանիշը այն հոդվածի սանկցիան է, որով պատասխանատվություն է նախատեսվում հանցագործության համար: Այդ ցուցանիշը, ինչպես հայտնի է, հանցավոր արարքը այս կամ այն խմբին դասելու չափանիշ է: Վերջինս պայմանավորում է ըստ հանցագործությունների համակցության վերջնական պատժի սահմանման կոնկրետ կանոնները:

ԼՂՀ քր. օր.-ի 64 հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ «Եթե հանցանքների համակցությունն ընդգրկում է ոչ մեծ ծանրության հանցանքներ, ապա վերջնական պատիժը նշանակվում է նվազ խիստ պատիժն ավելի խիստ պատժով կլանելու կամ պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու միջոցով: Ընդ որում գումարելիս, վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել կատարված հանցանքներից առավել ծանրի համար նախատեսված առավելագույն պատիժը»:

Այստեղ օրենքը որևէ ցուցում չի պարունակում այն մասին, թե հանցանքների համակցությամբ պատիժ նշանակելիս որ դեպքում պետք է օգտվել կլանելու, որ դեպքում գումարելու սկզբունքից: Դատական պրակտիկայի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ դատարանները կլանելու սկզբունքը ավելի հաճախ կիրառում են, երբ առկա է մեծ տարբերություն կատարված հանցանքների վտանգավորության աստիճանի միջև:

Հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ «Եթե հանցանքների համակցությունն ընդգրկում է միայն միջին ծանրության կամ միջին

¹ Яковлев А. М., Совокупность преступлений по советскому уголовному праву. М., 1960, էջ 94-95:

ծանրության և ոչ մեծ ծանրության հանցանքներ, ապա վերջնական պատիժը նշանակվում է պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու միջոցով: Ընդ որում, ազատագրկման ձևով վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել տասը տարին»:

Այստեղ օրենսդրի կողմից չի սահմանվում համակցության տվյալ դրսևորման դեպքում մյուս պատժատեսակների վերջնական ժամկետը կամ չափը: Կարծում ենք, որ կարելի է սահմանել այնպիսի դրույթ, համաձայն որի՝ «այլ պատիժների ձևով վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել քրեական օրենսգրքի ընդհանուր մասով պատժի տվյալ տեսակի համար սահմանված առավելագույն ժամկետը կամ չափը»:

Քր. օր.-ի 64 հոդվածի 4-րդ մասը սահմանում է, որ «Եթե հանցանքների համակցությունն ընդգրկում է ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանքներ, ապա վերջնական պատիժը նշանակվում է պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու միջոցով: Ընդ որում, ազատագրկման ձևով վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել տասնհինգ տարին: Եթե համակցության մեջ մտնող հանցանքներից մեկի համար դատարանը նշանակում է ցմահ ազատագրկում, ապա վերջնական հիմնական պատիժը որոշվում է կլանելու միջոցով»:

Հոդվածի այս մասի կանոնները տարածվում են նաև այն համակցությունների վրա, երբ դրանցում ընդգրկված են առնվազն մեկ ծանր կամ մեկ առանձնապես ծանր հանցագործություն և ցանկացած տեսակի այլ հանցագործություն:

Համաձայն նշված կարգի, եթե մի քանի անձանց առողջությանը դիտավորությամբ պատճառվում է տարբեր աստիճանների վնաս, ապա արարքը որակվում է փաստացի առաջացած հետևանքներով, եթե տուժողներից մեկի առողջությանը պատճառվում է ծանր վնաս, իսկ մյուսների առողջությանը՝ միջին ծանրության վնաս, ապա արարքը որակվում է համակցությամբ՝ քր. օր.-ի 111 հոդվածի 1-ին մաս և 112 հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետ: Նման դեպքերում հանցանքների համակցությամբ պատիժ նշանակելու կանոնի համաձայն՝ առավելագույն պատիժ կարող է նշանակվել 12 տարի ազատագրկում: Իսկ եթե բոլոր տուժողների առողջությանը պատճառվում է ծանր վնաս, ապա արարքը կորակվի մեկ հոդվածով՝ 111 հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետ (երկու և ավելի անձանց առողջությանը դիտավորությամբ ծանր վնաս պատճառել) և առավելագույն պատիժ կարող է սահմանվել 10 տարի ազատագրկում:

Փաստորեն, տվյալ պարագայում հանցագործին ավելի «ձեռնտու» կլիներ բոլոր տուժողների առողջությանը ծանր վնաս պատճառել, քանի որ տվյալ դեպքում պատիժն ավելի մեղմ է, քան մի քանի անձանց առողջությանը տարբեր աստիճանի վնաս պատճառելու համար: Ուստի կարծում ենք, որ երկու կամ ավելի անձանց նկատմամբ հանցանքը կատարելը պետք է բացառվի որպես հանցակազմի ծանրացնող հանգամանք, և յուրաքանչյուր անձի նկատմամբ հանցանք կատարելը պետք է ինքնուրույն որակվի: Այս մոտեցումը դրսևորվել է ՀՀ քրեական նոր օրենսգրքի նախագծում:

Ակնհայտ է, որ հանցանքների համակցությամբ պատիժ նշանակելու գործող քրեական օրենսգրքով նախատեսված կարգը խիստ թերի է: Մինչ մեր օրենսգրքում տրված հանցանքների համակցության դեպքում պատիժ նշանակելու կարգի կատարելագործման հարցերին անդրադառնալը, տեսնենք, թե հանցանքների համակցության դեպքում ինչպես է որոշվում վերջնական պատիժը այլ պետություններում:

ՌԴ քր. օր.-ով սահմանված է, որ եթե համակցության մեջ մտնում են միայն ոչ մեծ ծանրության հանցանքներ, ապա վերջնական պատիժը որոշվում է նվազ խիստ պատիժը ավելի խիստ պատժով կլանելու կամ պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու միջոցով: Ընդ որում, գումարելիս վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել կատարված հանցանքներից առավել ծանրի համար նախատեսված առավելագույն պատիժը: Եթե համակցության մեջ մտնող հանցանքներից մեկը համարվում է միջին ծանրության, ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանք, ապա վերջնական պատիժը որոշվում է պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու միջոցով: Տվյալ դեպքում ազատագրկման ձևով վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել քսանհինգ տարին:

Համաձայն Գերմանիայի քր. օր.-ի՝ հանցանքների համակցության դեպքում վերջնական պատիժը չպետք է հասնի համակցության մեջ մտող հանցանքների համար սահմանված պատիժների ընդհանուր գումարին: Ազատագրկման ձևով վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել տասնհինգ տարին:

Շվեյցարիայի քր. օր.-ի համաձայն՝ հանցանքների համակցության դեպքում վերջնական պատիժ է նշանակվում կատարված արարքներից առավել ծանրի համար նախատեսված պատժի չափով:

Այսինքն, կիրառվում է նվազ խիստ պատիժը ավելի խիստ պատժով կլանելու սկզբունքը:

Տրանսխայի քր. օր.-ի համաձայն՝ հանցանքների համակցության դեպքում վերջնական պատիժը որոշվում է պատիժները գումարելու միջոցով, ընդ որում՝ վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել տվյալ պատժատեսակի համար օրենքով սահմանված առավելագույն չափը:

Իսպանիայի քր. օր.-ի համաձայն՝ հանցանքների համակցության դեպքում վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել համակցության մեջ մտնող առավել ծանր հանցանքի համար սահմանված առավելագույն պատժի եռապատիկը կամ քսան տարի ժամկետով ազատազրկումը: Բացառիկ դեպքերում կարող է նշանակվել քսանհինգ տարի ազատազրկում, եթե համակցության մեջ մտնող հանցանքներից որևէ մեկի համար նշանակվում է ազատազրկում մինչև քսան տարի, և կարող է նշանակվել երեսուն տարի ազատազրկում, եթե համակցության մեջ մտնող հանցանքներից որևէ մեկի համար նշանակվում է քսան տարուց ավելի ազատազրկում:

Ինչպես նկատեցինք, տարբեր պետություններում տարբեր կերպ է որոշվում հանցանքների համակցության դեպքում վերջնական պատիժ նշանակելու հարցը. կիրառվում են թե՛ գումարելու, թե՛ կլանելու սկզբունքները:

Կարծում ենք, որ հանցագործությունների համակցությամբ վերջնական պատիժը որոշելիս պետք է առաջնորդվել կատարված հանցանքներից ամենածանրի համար նախատեսված առավելագույն պատժաչափով, որը արտացոլում է տվյալ անձի հանրային վատնգավորության աստիճանը: Իհարկե, նման դեպքերում կարող է ստացվել այնպես, որ անձը իր կատարած որոշ հանցանքների համար չպատժվի: Սակայն նման իրադրություն կարող է առաջանալ նաև պատիժները լրիվ կամ մասնակի գումարելու այն դեպքերում, երբ կատարվում են բազմաթիվ հանցանքներ և պարզապես հնարավոր չէ բոլոր պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարել, որովհետև այդ դեպքում վերջնական պատժի ժամկետը կամ չափը կանցնի օրենքով նախատեսված սահմանից: Բացի այդ՝ առաջարկվող կանոնը, ինչպես արդեն նշել ենք, լիովին կարտացոլի տվյալ անձի հանրային վատնգավորության աստիճանը և բնույթը, ու չի հանգեցնի մի այնպիսի իրավիճակի, երբ մի քանի գողություններ կատարած

անձը վերջնական պատիժը որոշելու հետևանքով կարող է պատժվել այնպես, ինչպես ասենք սպանություն կատարած անձը: Մեր կարծիքով, առաջարկվող տարբերակը լիովին համապատասխանում է թե՛ արդարության, թե՛ պատասխանատվության անհատականացման սկզբունքներին:

Ուստի կարծում ենք, որ հանցանքների համակցությանը ճիշտ իրավական գնահատական տալու համար անհրաժեշտ է ձևավորել ԼՂՀ քր. օր.-ի 64 հոդվածը և վերախմբագրել հետևյալ կերպ.

Հոդված 64. Պատիժ նշանակելը հանցանքների համակցությամբ

1. Հանցանքների համակցությամբ յուրաքանչյուր հանցագործության համար առանձին պատիժ (հիմնական և լրացուցիչ) նշանակելով՝ դատարանը վերջնական պատիժը որոշում է նշանակված պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու միջոցով:

2. Հանցանքների համակցության դեպքում ազատազրկման ձևով վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել կատարված հանցանքներից առավել ծանրի ծանրացնող հանգամանքներով նախատեսված տեսակի համար նախատեսված պատժի առավելագույն սահմանը, եթե համակցության մեջ մտնում են ոչ մեծ ծանրության հանցանքներ և առավել ծանրի առավել ծանրացնող հանգամանքներով նախատեսված տեսակի համար նախատեսված պատժի առավելագույն սահմանը, եթե համակցության մեջ մտնում են միջին ծանրության հանցանքներ:

3. Այն դեպքում, երբ համակցության մեջ մտնող հանցանքներից որևէ մեկի համար նշանակվում է ազատազրկման ձևով պատիժ տասը տարի և ավելի ժամկետով, ապա վերջնական պատիժ կարող է սահմանվել մինչև քսան տարի ժամկետով ազատազրկում:

4. Այն դեպքում, երբ համակցության մեջ մտնում են մարդուն դիտավորությամբ կյանքից զրկելու հետ կապված երկու կամ ավելի առանձնապես ծանր հանցանքներ, ապա դատարանը, հաշվի առնելով հանցագործությունների շարժառիթը, նպատակը, եղանակը և հանցավոր մտադրության իրականացման աստիճանը, կարող է վերջնական պատիժ որոշել ցմահ ազատազրկումը, եթե, նույնիսկ, կատարված հանցանքներից ոչ մեկի համար սույն օրենսգրքի Հատուկ մասի հոդվածի սանկցիայով դա նախատեսված չէ:

5. Եթե համակցության մեջ մտնող հանցանքներից մեկի համար դատարանը նշանակում է ցմահ ազատազրկում, ապա դա համարվում է վերջնական պատիժ:

6. Այլ պատիժների ձևով վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել քրեական օրենսգրքի ընդհանուր մասով պատժի տվյալ տեսակի համար սահմանված առավելագույն ժամկետը կամ չափը:

Իրենից հետաքրքրություն է ներկայացնում այն իրավիճակը, երբ անձի նկատմամբ նշանակված պատիժը պայմանականորեն չի կիրառվում և հետագայում պարզվում է, որ անձը մինչև դատապարտվելը կատարել է ևս մեկ հանցագործություն: Թեև քր. օր.-ի 64 հոդվածի 6-րդ մասի մեկնաբանությունից բխում է, որ նման դեպքերը որակվում են հանցանքների համակցությամբ պատիժ նշանակելու կանոնով, սակայն քր. օր.-ի 69 հոդվածում (պատիժը պայմանականորեն կիրառելը) նշված են այն սպառիչ հիմքերը, որոնց դեպքում դատարանը կարող է (որոշ դեպքերում պարտավոր է) վերացնել պատիժը պայմանականորեն չկիրառելը:

Այսպես, համաձայն այդ հոդվածի՝ դատարանը կարող է վերացնել պատիժը պայմանականորեն չկիրառելը, եթե՝

- դատապարտյալը չարամտորեն խուսափում է պատիժը պայմանականորեն չկիրառելիս դատարանի կողմից նրա վրա դրված պարտականությունները կատարելուց,

- անզգույշ կամ ոչ մեծ ծանրության դիտավորյալ հանցանք է կատարում:

Դատարանը միանշանակ վերացնում է պատիժը պայմանականորեն չկիրառելը, եթե դատապարտյալը կատարում է միջին ծանրության, ծանր կամ առանձնապես ծանր դիտավորյալ հանցանք:

Տվյալ դեպքում պատիժ է նշանակվում դատավճիռների համակցությամբ պատիժ նշանակելու կանոնին համաձայն:

Փաստորեն, այս հիմքերի շարքում, որոնք հիմք են հանդիսանում պատիժը պայմանականորեն չկիրառելը վերացնելու համար, նշված չէ այնպիսի հիմք, երբ պարզվում է, որ պայմանական դատապարտվածը մինչև դատապարտվելը կատարել է ևս մեկ հանցանք:

Կարծում ենք, որ տվյալ իրավիճակին օրենսդրական լուծում կարող է տրվել, եթե քր. օր.-ի 69 հոդվածի 8-րդ մասով սահմանվի հետևյալ դրույթը.

«Եթե պարզվի, որ պայմանական դատապարտված անձը մինչև դատավճիռ կայացնելը կատարել է ևս մեկ միջին ծանրության, ծանր կամ առանձնապես ծանր դիտավորյալ հանցանք, ապա դատարանը վերացնում է պատիժը պայմանականորեն չկիրառելը և պատիժ է նշանակում սույն օրենսգրքի 64 հոդվածի կանոններին համաձայն»:

Շարժում ենք, որ առաջարկվող օրենսդրական փոփոխություններն ու լրացումները կարող են էապես նպաստել քրեական օրենսդրության արդյունավետությանը:

ПРИНЦИПЫ НАЗНАЧЕНИЯ НАКАЗАНИЯ ПО СОВОКУПНОСТИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Татевик Геворгян

Аспирант кафедры права АРГУ

В статье рассматриваются проблемы назначения наказания по совокупности преступлений. Нами отмечено, что совершение одним лицом нескольких преступлений свидетельствует о его высокой степени общественной опасности, также о необходимости назначения более тяжкого наказания по сравнению с одним преступлением. Назначая наказание по совокупности преступлений, суд принимает во внимание степень и характер общественной опасности преступлений, данные, характеризующие личность виновного, включая отягчающие или смягчающие обстоятельства. Анализируя существующие подходы разных стран о назначении наказания по совокупности преступлений, мы пришли к выводу, что самым приемлемым вариантом назначения окончательного наказания по совокупности преступлений является то, когда окончательное наказание не превышает максимальный предел наказания, предусмотренного за совершенное лицом наиболее тяжкое преступление.

THE PRINCIPLES OF IMPOSITION OF PUNISHMENT ACCORDING TO MULTIPLE OFFENCES

Tatevik Gevorgyan

PHD student at the Department of Law of Artsakh State University

The article considers the issues of imposition of punishment on multiple offences. The author notes that the commission by one person of several crimes testifies to the person's high degree of public danger, and to the necessity of imposing a more severe punishment as opposed to one crime. By imposing punishment on multiple offences, the court takes into account the degree and nature of the public danger of crimes, data characterising the identity of the culprit, including the aggravating or

mitigating circumstances. Analysing the existing approaches of different countries on the imposition of punishment on multiple offences, the author concludes that the most acceptable option for final punishment on multiple offences is when the final punishment does not exceed the maximum punishment specified for the most aggravating circumstances of the offenses committed by the person. According to the author, this kind of regulation fully reflects the degree of public danger of the culprit and will ensure the justice of punishment.

Բանալի բառեր - պատիժ, դատարան, պետական հարկադրանքի միջոց, հանրային վտանգավորություն, հանցանքների համակցություն, պատժի նշանակման սկզբունքներ

Ключевые слова: наказание, суд, мера государственного принуждения, общественная опасность, совокупность преступлений, принципы назначения наказания

Key words: punishment, court, measure of state coercion, public danger, multiple offences, principles of imposition of punishment